

ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΣ

Τι είναι παράγραφος

Σ' ένα κείμενο (μία έκθεση, μια ομιλία, ένα γράμμα, ένα δημοσίευμα, ένα βιβλίο) ο συγγραφέας διατυπώνει σκέψεις, εκφράζει απόψεις, ιδέες ή συναισθήματα. Για να γίνει κατανοητός, πρέπει να ακολουθήσει μία σειρά στο γράψιμό του. Πρώτα όμως χρειάζεται ο ίδιος να ξεκαθαρίσει στο μυαλό του ποιο είναι το θέμα του και στη συνέχεια να το γράψει. Κάθε σκέψη ή ιδέα του θα αναπτύσσεται σε ξεχωριστό μέρος του κειμένου, την παράγραφο. Επομένως, **παράγραφος** είναι ένα κομμάτι του κειμένου, στο οποίο **αναπτύσσεται μία και μόνη σκέψη, άποψη ή ιδέα**.

*Ένα σωστά δομημένο κείμενο, έχει τόσες παραγράφους όσες είναι και οι σκέψεις,
οι ιδέες που αναπτύσσει ο συγγραφέας του.*

Η σημασία της παραγράφου

Εάν γράφει κανείς σωστά μία παράγραφο, ξέρει να γράφει σωστά κι ένα κείμενο, γιατί ένα κείμενο δεν είναι τίποτε άλλο από μια σειρά παραγράφων, που δένονται μεταξύ τους και αναπτύσσουν ένα θέμα από όλες τις πλευρές.

Δομή της παραγράφου

Κάθε παράγραφος αποτελείται
από τρία μέρη:

- α) τη θεματική περίοδο ★,
- β) τα σχόλια ή λεπτομέρειες ★ ★,
- γ) την κατακλείδα ★ ★ ★.

★ Η Θεματική περίοδος

εκφράζει με ακρίβεια, συντομία και σαφήνεια την κύρια ιδέα της παραγράφου κι ένα σαφή σκοπό (τη θέση/πρόθεση) του συγγραφέα απέναντι στην κύρια ιδέα. Διαβάζοντας, λοιπόν, την πρώτη περίοδο μιας παραγράφου, καταλαβαίνουμε για ποιο θέμα μιλάει η παράγραφος.

Η θέση της θεματικής περιόδου

1. **Στην αρχή** (η πιο συνηθισμένη). Προχωρούμε **παραγωγικά** αναλύοντας σε λεπτομέρειες κάτι το γενικό.
2. **Στο τέλος** (λιγότερο συνηθισμένη). Προχωρούμε **επαγωγικά** από τις λεπτομέρειες στη γενική διατύπωση της θεματικής πρότασης.

3. **Στη μέση** (λίγο σπάνια). Όταν η θεματική πρόταση είναι συμπέρασμα για το πρώτο μισό της παραγράφου και συγχρόνως αποτελεί μια θέση για απόδειξη για το δεύτερο μισό της παραγράφου.

★ ★ **Οι Λεπτομέρειες ή τα σχόλια**

είναι οι μερικότερες ιδέες που διασαφηνίζουν, αναπτύσσουν, αιτιολογούν ή στηρίζουν την κύρια ιδέα της παραγράφου που φαίνεται στη θεματική περίοδο.

🌐 ★ ★ **Η κατακλείδα**

συνοψίζει την κύρια ιδέα της παραγράφου και συγχρόνως προσφέρει τη δυνατότητα σύνδεσης με την επόμενη παράγραφο. Λειτουργεί ως συμπέρασμα και υπογραμμίζει την κύρια ιδέα της παραγράφου. Μια παράγραφος δεν είναι απαραίτητο να έχει κατακλείδα.

Θ.π.: αρχική
Διαπίστωση

Ανάπτυξη του
ιδεολογικού
πυρήνα

Συμπέρασμα
ή κατακλείδα

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ

Το Πανεπιστήμιο Αθηνών, το μοναδικό της χώρας κατά το 19ο αιώνα ... έπαιξε καίριο ρόλο σ' αυτή τη διαφοροποίηση. Γιατί με το να χορηγεί τους τίτλους του δικηγόρου, του καθηγητή ή του γιατρού στους αποφοίτους του επισφράγιζε την κοινωνική τους επιτυχία. Σε τελευταία ανάλυση, το πανεπιστήμιο δεν απένειμε απλώς επαγγελματικά διπλώματα, αλλά τίτλους για μίαν επιτυχημένη κοινωνική σταδιοδρομία. Αυτό το τελευταίο υπήρξε ο κύριος ρόλος του, η πραγματική του κοινωνική λειτουργία, και καθόρισε τελικά το ίδιο και την ποιότητα των σπουδών που παρείχε. ***Κατά συνέπεια, δεν μπορούσε να παράγει επιστήμονες ερευνητές, ούτε καν ικανούς επαγγελματίες, αλλά μόνο, κατά κανόνα, κοινωνικά επιτυχημένους διπλωματούχους.***

(Ανώτατη Παιδεία. Πώς φθάσαμε στο αδιέξοδο, Γ. Μ. Σηφάκη, Πσ. 25-26)

Θ.π.: αρχική
διαπίστωση

Ανάπτυξη του
ιδεολογικού
πυρήνα

Κατακλείδα

Αλλά, πέρ' από τον τρόπο που τ' αποκτήσαμε, πώς χρησιμοποιούμε τα πράγματα αφότου τα αποκτήσαμε; Σχετικά με πολλά πράγματα, δεν υπάρχει καν η πρόφαση της χρησιμότητας. Αποχτούμε πράγματα για να τα έχουμε. Είμαστε ευχαριστημένοι με την άχρηστη κατοχή. Το ακριβό σερβίτσιο φαγητού ή το κρυστάλλινο βάζο που δεν το χρησιμοποιούμε ποτέ από το φόβο ότι μπορεί να σπάσει, το μέγαρο με τα πολλά άχρηστα δωμάτια, τα μη αναγκαία αυτοκίνητα και οι υπηρέτες, όπως και τα άχρηστα παλαιογραφικά των μικροαστικών οικογενειών, είναι τόσα παραδείγματα ευχαρίστησης από την κατοχή αντί για χρήση: Όμως, αυτή η ικανοποίηση της κατοχής καθαυτής, ήταν πιο έντονη το δέκατο ένατο αιώνα. Σήμερα η πιο πολλή ικανοποίηση προέρχεται από πράγματα που είναι για χρήση κι όχι για φύλαγμα. Εν τούτοις, αυτό δεν αλλάζει και στα πράγματα που είναι για χρήση, η ικανοποίηση του γοήτρου είναι κυρίαρχος παράγοντας. ***Το αυτοκίνητο, το ψυγείο, η τηλεόραση, υπάρχουν για πραγματική, αλλά επίσης και για επιδεικτική χρήση. Δίνουν κάποια θέση στον κάτοχό τους.***

(Ο αλλοτριωμένος καταναλωτής, Έριχ Φρομ, ΘΚ σ.199)

ΜΕΘΟΔΟΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΑΡΑΓΡΑΦΟΥ

Η ανάπτυξη της θεματικής περιόδου / παραγράφου μπορεί να γίνει με διάφορες μεθόδους

1. Με ορισμό	5. Με διαίρεση
2. Με αιτιολόγηση	6. Με παραδείγματα
3. Με αίτια και αποτελέσματα	7. Με αναλογία
4. Με σύγκριση και αντίθεση	8. Με συνδυασμό των παραπάνω μεθόδων

Με ορισμό

Με ορισμό παραθέτουμε τα ουσιώδη γνωρίσματα μιας έννοιας και συνήθως απαντά στην υποθετική ερώτηση «**τι είναι;**» ή «**τι εννοεί μ' αυτό;**».

Παράδειγμα

- 🌐 Κοινωνία δεν είναι μόνο το απρόσωπο σύνολο ανθρώπων που έχουν κοινά πολιτιστικά γνωρίσματα, συνδέονται με κοινές παραδόσεις και αξίες και επιδιώκουν κοινούς στόχους· κοινωνία είναι και οι θεσμοί, οι κανόνες, οι αρχές και οι ιδέες που ρυθμίζουν τη ζωή των ανθρώπων που την αποτελούν. Τα ιδεολογικά και οργανωτικά αυτά σχήματα είναι προϊόντα της μακράς συμβίωσης των ανθρώπων. Χωρίς αυτά δε θα υπήρχε κοινωνική οργάνωση και συνοχή και επομένως ούτε και κοινωνική ζωή.

(Εκθεση, Σπ. Κ. Κούτρας & Υπ. Ζουρούδη)

Με αιτιολόγηση

Με τον τρόπο αυτό αναπτύσσεται η θεματική πρόταση, όταν μας παρακινεί να ρωτήσουμε «**γιατί;**».

Παράδειγμα

- 🌐 Η επιβολή ποινής για εγκληματική συμπεριφορά αποκαθιστά το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Μια κοινωνία, για να λειτουργεί εύρυθμα και να διασφαλίζει όρους ομαλής συμβίωσης, προϋποθέτει την ύπαρξη θεσμοθετημένων κανόνων που να ικανοποιούν το κοινό αίσθημα σχετικά με την επικράτηση κλίματος δικαιοσύνης. Σ' αυτή τη βάση η επιβολή μιας ποινής, όταν μάλιστα απειλείται κατάφωρα το αίσθημα ασφάλειας των πολιτών, ανταποκρίνεται στην κοινή απαίτηση για τιμωρία όσων παραβιάζουν συνειδητά τα δικαιώματά τους.

(Εκθεση, Γ. Μπατζινάς & Δ. Β. Λούλος)

Με αίτιο-αποτέλεσμα

Όταν στη θεματική πρόταση διατυπώνονται οι αιτίες που οδηγούν σε ένα αποτέλεσμα.

Παράδειγμα

- ❶ Χωρίς τη γλώσσα δεν μπορεί να νοηθεί ζωή, επειδή οι σημαντικότερες εκφάνσεις της ζωής, είτε τη θεωρήσουμε ως βιολογικό φαινόμενο είτε ως πνευματική και κοινωνική εκδήλωση, είναι άρρηκτα συνδεδεμένες με τη γλώσσα. Γι' αυτό και η πρόοδος του ανθρώπου σε κάθε τομέα της ζωής του περνάει, χωρίς υπερβολή, μέσα από τη γλωσσική καλλιέργειά του.

(Εκθεση, Γ. Μπατζινάς & Δ. Β. Λούλος)
(Διαφήμιση και βία, Ουμπέρτο Έκο, ΘΚ σ.203)

Με σύγκριση και αντίθεση

Όταν η θεματική περίοδος μπορεί να μας παρακινεί να επισημάνουμε τις ομοιότητες και τις διαφορές ανάμεσα σε πρόσωπα, πράγματα και ιδέες.

Παράδειγμα

- ❶ Όμως συλλογίζομαι πως το θέμα θα 'πρεπε να το ιδεί κανείς από τις δυο του όψεις· πρόκειται για δυο κατηγορίες είδους, όχι ποιου: η μια είναι του ξενόγλωσσου, και, καθώς τον συλλογίζομαι, θέλω να τονίσω αμέσως ότι δεν έχω διόλου στο νου τόσους επιστήμονες που με θαυμαστή γνώση και με λεπτότατες αισθήσεις αναλώθηκαν στην εξερεύνηση του αρχαίου κόσμου, αλλά εκείνους που βλέπουν ένα κόσμο τελειωτικά παρωχημένο, που ξεψύχησε, ένα περίτεχνο φέρετρο. Το φέρετρο εύκολα το μετακινάει κανείς, αλλά τους ζωντανούς είναι πολύ δύσκολο, γιατί πονούν, να τους αλλάξει, ή να τους ξεριζώσει για να τους μεταφυτέψει. Τη γλώσσα μας λ.χ. είναι αδύνατο να την αντικρίσει κανείς αλλιώς παρά σαν ανάσα ζωντανών ανθρώπων· όχι σαν τον ναυαγοσωστικό ζήλο γραμματικών.

(Γ. Σεφέρη, Πάντα Πλήρη θεών, Π σ.134)

Με διαίρεση

Όταν η θεματική πρόταση είναι διατυπωμένη έτσι που να αποκαλύπτει τα στοιχεία από τα οποία αποτελείται ένα αντικείμενο ή μια ιδέα, τότε αναλύουμε το όλο (γένος) στα μέρη του (είδη) με βάση κάποιο ουσιώδες γνώρισμα (διαιρετική βάση).

Παράδειγμα

- ❶ Η εξωτερική εμφάνιση της Εθνοσυνέλευσης είναι αρκετά ποικίλη και γραφική. Τέσσερα κυρίως είδη φορεσιάς μπορεί κανείς να διακρίνει σ' αυτήν: τη φορεσιά των Πελοποννησίων, των Ρουμελιωτών, τη φράγκικη (ευρωπαϊκή) φορεσιά που τη φοράει το ένα όγδοο των πληρεξουσίων και, τέλος, είναι μερικοί που φοράνε τούρκικα καφράνια*

(Εκφραση Έκθεση, τεύχος Α' Λυκείου, ΟΕΔΒ, Αθήνα 2004, σ.187)

*(πολυτελής μανδύας)

Με παραδείγματα

Αν το περιεχόμενο της θεματικής πρότασης χρειάζεται διευκρίνιση τότε μπορεί η παράγραφος να αναπτυχθεί με παραδείγματα ή επεξηγήσεις.

Παράδειγμα

- Αν βρεθούμε σε ένα πολυσύχναστο μέρος, περιβαλλόμαστε από μικρές και μεγάλες αφίσες διαφήμισης. Αν ανοίξουμε το ραδιόφωνο ή την τηλεόραση, ακούμε και βλέπουμε να προβάλλονται διαφημίσεις. Αν πάλι ξεφυλλίσουμε ένα έντυπο, εφημερίδα ή περιοδικό, διαβάζουμε, επίσης, διαφημίσεις. Χωρίς υπερβολή, η ζωή μας έχει κατακλυστεί από διαφημίσεις που δε μας πληροφορούν απλώς και μόνο για ένα προϊόν, αλλά και επηρεάζουν, είτε το καταλαβαίνουμε είτε όχι, τις προτιμήσεις μας, διαμορφώνουν την αισθητική μας αντίληψη και το λόγο μας και, γενικότερα, καθορίζουν σε μεγάλο βαθμό τον τρόπο ζωής μας.

(Εκθεση, Σπ. Κ. Κούτρας & Υπ. Ζουρούδη)

Με αναλογία

Η θεματική περίοδος είναι διατυπωμένη ως παρομοίωση ή μεταφορά.

Η παράγραφος αναπτύσσεται ως εκτεταμένη παρομοίωση.

Παράδειγμα

- Όπως οι πληροφορίες είναι αναγκαίες στον άνθρωπο, για να επιλέξει σωστά, να πάρει σωστές αποφάσεις και να οργανώσει τη ζωή του με τον καλύτερο γι' αυτόν τρόπο, έτσι αναγκαία είναι και η διαφήμιση, αφού του δίνει τη δυνατότητα να γνωρίσει, να επιλέξει και να απολαύσει τα νέα προϊόντα. Άλλωστε, και η διαφήμιση πληροφορία είναι, μόνο που δεν είναι πάντα ακριβής και αξιόπιστη. Και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο η διαφήμιση, αν την πιστέψουμε άκριτα, μπορεί να γίνει τόσο επικίνδυνη, όσο ωφέλιμη μπορεί να είναι μια καλή πληροφορία.

(Εκθεση, Γ. Μπατζινάς & Δ. Β. Λούλος)

Με συνδυασμό μεθόδων

Στην πράξη συνήθως συναντάμε συνδυασμό δύο ή τριών τρόπων ανάπτυξης.

Παραδείγματα

Ορισμός - Σύγκριση - Αντίθεση

- Ανάμεσα στην Επιστήμη και στην Ηθική, δύο κορυφαία διανοητικά επιτεύγματα του ανθρώπου, υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Οι διαφορές αυτές θα αναδειχτούν ευκρινέστερα, αν ορίσουμε τις έννοιες. Σύμφωνα, λοιπόν, με τα λεξικά επιστήμη είναι οι γνώσεις που προκύπτουν από τη μεθοδική έρευνα των φυσικών και κοινωνικών φαινομένων. Αντίθετα, η Ηθική ορίζεται ως ένα σύνολο αξιών και κανόνων με τους οποίους ορίζεται τι επιτρέπεται, τι απαγορεύεται τι οφείλουμε να κάνουμε στις σχέσεις μας με τους άλλους ανθρώπους.

Διαίρεση και Αίτιο - αποτέλεσμα

- Μια επιθυμία, ερεθισμένη κι ανικανοποίητη, μπορεί να πάρει δύο δρόμους: την ατομική εξέγερση (την εγκληματική πράξη για παράνομη ιδιοποίηση των αγαθών άλλου) και τη συλλογική επανάσταση (τον κοινωνικό αγώνα για σωστότερη διανομή του κοινού πλούτου). Δεν μπορούμε ν' αρνηθούμε ότι ένα από τα αποτελέσματα της καταναλωτικής προπαγάνδας υπήρξε και η αύξηση της κοινωνικής αγωνιστικότητας για την κατάκτηση μιας ευδαιμονίας που παρουσιαζόταν σαν δυνατή για όλους και που τελικά ήταν σχεδόν άφραστη. Η καταναλωτική προπαγάνδα είναι αναμφίβολα υπεύθυνη για την παράλογη απόφαση ν' απαχθεί ένα παιδί για ν' αγοράσει ο απαγωγέας βίλα, αλλά είναι επίσης και υπεύθυνη για την κατάληψη σπιτιών από ανθρώπους που νιώθουν αποκλεισμένοι από αγαθά που διαφημίζονται σ' όλες τις γωνιές των δρόμων.

Αιτιολόγηση - παραδείγματα

- ...Το φόρεμα ως προστασία και στολισμός αποτελείώνει και επισφραγίζει το «πρόσωπο» μας, το συμπληρώνει και το παρουσιάζει. Το πώς ντύνομε το σώμα μας, με τι υλικά και με ποιο τρόπο, δεν είναι καθόλου ασήμαντο ή τυχαίο γεγονός για την υπόστασή μας, τη «δημόσια» και την «ιδιωτική». Αποτελεί μέρος του εαυτού μας, την προβολή του προς τα έξω, και εκφράζει την προσωπική μας υφή: το πώς θέλουμε να μας βλέπουν οι άλλοι και τα δικά μας μάτια. Γδύνετε έναν άνθρωπο (στο ιατρείο, στο στρατόπεδο, στη φυλακή) και χάνει αμέσως την αυτοπεποίθηση, τη δύναμη, το γόητρό του. Έχει την εντύπωση ότι του αφαιρέσατε και κρατάτε στα χέρια σας όχι απλώς το περίβλημα, αλλά ένα μεγάλο μέρος από τη ουσία του. Ότι τον ακρωτηριάσατε. Φαντάζεστε ότι μπορεί να επιβληθεί, να έχει συνείδηση του εαυτού του «πλήρη», να ασκήσει την εξουσία ή την αποστολή του ένας αξιωματικός χωρίς στολή, ένας παπάς, δίχως ράσο, ένας δικαστής ντυμένος όπως ο κατηγορούμενος;